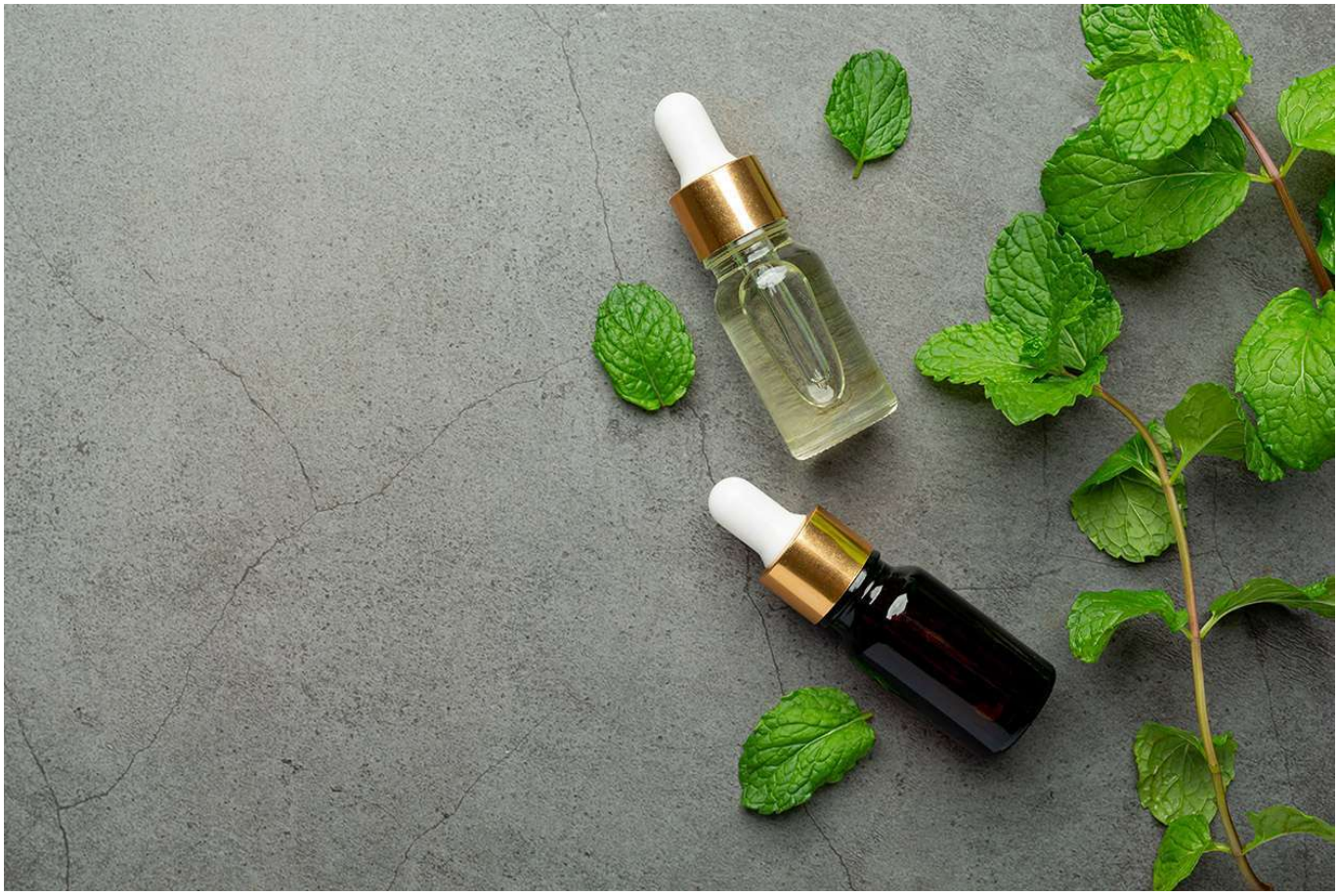
Liečivé rastliny používané na utlmenie suchého kašľa s obsahom silíc

Zverejnené: 3. januára 2023 | Autor: PharmDr. Michaela Barkociová, PhD.

Viaceré zložky silíc, najmä mentol, borneol, 1,8-cineol a gáfor sú antagonistami TRPA1, čím sa vysvetľuje ich antitusický účinok. Ide o iónový kanál hojne zastúpený v nervových zakončeniach aj v samotných bunkách dýchacích ciest, ktorý slúži ako chemoreceptor. Aktivujú ho rôzne, často toxické chemické zlúčeniny, ako napr. akroleín či formaldehyd z cigaretového dymu, ktoré týmto mechanizmom vyvolávajú kašeľ ako obranný reflex dýchacej sústavy.

Antitusicky však pôsobia aj niektoré agonisty TRPA1, ako napr. tymol a karvakrol, nakoľko s ich rastúcou koncentráciou po prvotnej aktivácii receptorov následne nastáva ich desenzitizácia.

Menthae piperitae aetherolum – silica mäty piepornej (*Mentha* x *piperita* – mäta pieporná, Lamiaceae)

Silica mäty piepornej sa pri suchom kašli odporúča užívať inhalačne, orálne, perorálne, dermálne alebo transdermálne či už samotná alebo ako zložka rôznych tuhých, kvapalných či polotuhých liekových foriem. Účinok mentolu je v prípade kašľa dvojfázový – v nízkych dávkach funguje ako agonista TRPA1, má mukotropný účinok a podporuje vykašliavanie, kým vo vysokých je antagonistom TRPA1 s antitusickým účinkom.

V klinických štúdiách sa vo veľkom rozsahu preukázalo antinociceptívne a spazmolytické pôsobenie mätovej silice, vďaka čomu sú prípravky s jej obsahom vo viacerých krajinách EÚ registrované ako lieky na úľavu od bolestí hlavy a príznakov ako nafukovanie, kŕče a abdominálna bolesť najmä pri syndróme dráždivého čreva. Okrem nich sa vyznačuje aj antimikrobiálnym, antialergickým, karminatívnym a cholerétickým účinkom.

Jej použitie je kontraindikované v prípade precitlivenosti na mentol a u detí do dvoch rokov, pretože môže vyvolať laryngospazmus a apnoe. Rovnako sa neodporúča u detí s predchádzajúcou anamnézou záchvatov a u pacientov s achlórhydriou a ochoreniami pečene a žlčníka. Môže zhoršiť príznaky hiátovej hernie, ako je napr. pálenie záhy a opatrnosť pri jej užívaní (najmä orálnom a perorálnom) sa odporúča aj pri vredových ochoreniach gastrointestinálneho traktu. V prípade dermálneho použitia sa nesmie nanášať na poranenú či podráždenú pokožku.

Kvôli nedostatku údajov o bezpečnosti sa neodporúča používanie mätovej silice u tehotných a dojčiacich žien, podľa ľudového liečiteľstva mäta dokonca zastavuje tvorbu materského mlieka. Hoci neboli preukázané žiadne liekové interakcie mätovej silice, v dvoch prípadových štúdiách došlo u pacientov k zníženiu účinku warfarínu pri užívaní kvapiek proti kašľu s obsahom mentolu.

Vďaka rozsiahlym klinickým štúdiám mätovej silice bolo zaznamenaných viacero jej nežiaducich účinkov – bronchokonstrikcia až apnoe u hypersenzitívnych jedincov, alergické reakcie, pálenie záhy, nauzea a vracanie, sucho v ústach a rozmazané videnie. Pri predávkovaní bola popísaná nauzea, zmätenosť a závraty, dvojité videnie, hnačka, záchvaty a poruchy srdcového rytmu.

Za zmienku stojí, že mätová silica obsahuje mentofurán a pulegón, hepatotoxické, nefrotoxické a pravdepodobne aj karcinogénne zložky, ktorých denná dávka by u 50 kg dospelého človeka nemala presiahnuť 37.5 mg.

Origani dictamni herba – vňať pamajoránu krétskeho (*Origanum dictamnus* – pamajorán krétsky, Lamiaceae)

Používa sa vo forme záparu z rezanej drogy, u ktorej bola dokázaná hlavne antimikrobiálna a antioxidačná aktivita.

S pamajoránom krétskym sa neuskutočnili žiadne klinické štúdie, jeho použitie je preto overené výlučne dlhodobými skúsenosťami. Keďže chýbajú údaje o jeho bezpečnosti, neodporúča sa jeho užívanie u tehotných a dojčiacich žien a rovnako ani u detí do 18 rokov. Neboli popísané žiadne nežiaduce účinky ani liekové interakcie.

Sideritis herba – vňať ránhoja (*Sideritis* sp. – druhy rodu Sideritis, Lamiaceae)

Aj vňať ránhoja sa používa výlučne vo forme záparu z rezanej drogy. Dokázaný bol jeho antimikrobiálny,

spazmolytický, anxiolytický, antioxidačný, gastroprotektívny a antiflogistický účinok, chýbajú však klinické štúdie u ľudí.

Rovnako nie sú dostupné žiadne štúdie o bezpečnosti jeho použitia u detí či tehotných a dojčiacich žien, preto sa u týchto skupín pacientov neodporúča. Taktiež neboli popísané žiadne jeho nežiaduce účinky, či liekové interakcie.

PharmDr. Michaela Barkociová, PhD.